

Vplivi rudarjenja v Šaleški dolini na okolje

1. Uvod

V Šaleški dolini je preko 250 milijonov ton zalog premoga, kar pomeni, da bo možna eksploatacija v približno takšni količini, kot je bila v zadnjih letih, še okoli 50 let. Tudi vsa sedanja vlaganja v razvoj RLV so usmerjena tako, da bo zagotovljena kontinuiteta pridobivanja lignita v Šaleški dolini okoli 4,9 mio ton letno.

Povprečna kalorična vrednost lignita v šaleškem bazenu je 10 MJ/kg. Groba analiza premoga pa kaže naslednji povprečni sestav:

gorljivi del – 45,5%

vлага – 40,0%

pepel – 13,0%

žveplo – 1,5%

Približno 1% žvepla je gorljivega, 0,5% pa ostane v pepelu.

Okoli 80–95% velenjskega lignita se bo pokurilo v termoelektrarnah v Šoštanj, preostala količina pa v industriji in široki potrošnji. Takšno pridobivanje premoga in termoelektrične energije v Šaleški dolini je predvideno tudi v dolgoročnih planih SRS.

Vsi energetski objekti negativno vplivajo na okolje, in tako tudi objekti Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Franc Leskošek-Luka niso nobena izjema. Posledica velikih količin nakopanega premoga in pridobljene termoelektrične energije pa so tudi temu primerno veliki ekološki problemi. Vplivi rudarjenja in pridobivanja termoelektrične energije na okolje so iz dneva v dan večji, negativni vplivi pa se kažejo tudi tam, kjer jih prvotno nismo pričakovali.

2. Vplivi rudarjenja na okolje

Eksploatacijsko območje v RLV zajema 1.549 ha ravninskih površin, kar je polovica ravninskega predela v Šaleški dolini. Odkopavanje premoga povzroča izredno obsežne prostorske spremembe, tako da je rudnik najpomembnejši dejavnik prostorskih dogajanj v občini. Več sto prebivalcev se je že preselilo v okoliške kraje, ker so zaradi kopanja premoga že porušena naselja Škale, del Prelog, del Pesja, Družmirje in del Šoštanja.

Do leta 2010 bomo z odkopavanjem premoga predvidoma zajeli celotno eksploatacijsko področje. Premog se bo pospešeno odkopaval predvidoma do leta 2040, nakar bo sledilo obdobje postopnega zmanjševanja eksploatacije. Ob koncu odkopavanja bo prizadetih 1.130 ha površin. Nastala bodo 4 ugrezninska jezera s skupno površino 418 ha. Ugreznili oziroma porušili se bodo še del Gaberka, del Pesja, celotne Preloge in severni del mesta Šoštanj. Porušiti bo treba še 244 individualnih hiš, 46 kmetijskih gospodarstev, 32 družbenih stanovanjskih objektov z 247 stanovanji, 11 objektov družbenega standarda vključno z dvema osemletkama ter tri manjše industrijske objekte. Porušeni bodo tudi vsi pripadajoči komunalni vodi, objekti in naprave.

Iz pridobivalnega prostora lignita bo treba preseliti še najmanj 2.150 prebivalcev. Preseljevanje prebivalstva in dejavnosti iz eksploatacijskega področja terjajo po izkušnjah dosedanjih preseljevanj v preteklosti posebej pozorno in dolgoročno usmerjanje preselitve. Pri tehtanju problematike morajo imeti še posebno težo socialna problematika kakor tudi pretresi ljudi s prizadetega področja, ki utegnejo poleg izgube svojega doma, na katerega so večletno navezani, izgubiti z zemljišči tudi sredstva za delo. Prilagoditev ljudi novemu okolju je zelo odvisna od tega, kaj jim bomo nudili in kako jim bomo poskušali olajšati prehod iz starega v novo okolje. Temu ustrezno načrtujemo izgradnjo nadomestnih naselij ob robu premogovne kadunje, kjer se bodo naselili predvsem ogroženi z rušnega področja. Zaskrbljujoče pa je, da nam primankuje ustreznega zemljišča za predstavitev kmečkih gospodarstev. Skoraj večino ravninskega dela Šaleške doline zavzemata eksploatacijsko področje in mesto Velenje. Kmetje se preseljujejo tudi iz naše občine, sicer pa so prisiljeni kmetovanje opustiti. RLV si prizadeva že umirjeno zemljišče rekultivirati in vračati kmetijstvu. Le malo ugreznjenih površin je rekultiviranih, saj ugreznanje eksploatiranega področja traja 15 do 20 let. Premog namreč pridobivamo v globini 100–500 m z metodo širokih čel, z odkopavanjem v horizontalnih etažah višine 3,2–11 m, z zarušavanjem krovnine za odkope. Do danes je RLV uspelo rekultivirati le nekaj več kot 50 ha zemljišč. Pridobivalni prostor lignita, ki je pod posebnim družbenim varstvom, postaja iz dneva v dan bolj degradiran, kar nedvomno vpliva na poslabšanje bivalnih razmer 30.000 prebivalcev, ki živimo na njegovem obrobju.

Poseben problem je tudi odlaganje elektrofiltrskega pepela iz termoelektrarn v Šoštanju. Približno 4.000 ton letno ga kljub elektrofiltru uide v ozračje. Del pepela se je dozdaj uporabljal za izdelavo elektrofiltrskih zidakov, vendar je bila letos proizvodnja zaradi nedonosnosti ukinjena. Večina pepela, to je približno milijon m³/letno, se odlaga v velenjsko ugrezninsko jezero. Sedanja tehnologija hidravličnega transporta in odlaganja pepela je neustrezna in v nasprotju s predpisi za varstvo okolja.

Jezerska voda je zaradi odlaganja pepela lužnata, s pH vrednostjo preko 10, brez flore in favne. Prav tako je tudi biološko mrtva reka Paka od izliva iz jezera do izliva v Savinjo. Koncentracija Ca (OH)₂ v jezeru je tako visoka, da se CaCO₃ izloča tudi v strugi Pake.

Zaradi velikih vodnih površin pa se v Šaleški dolini vedno bolj spreminja tudi podnebje. Megla je vedno pogostejša, kar je sicer delno ublaženo z daljinskim ogrevanjem oziroma odpravo individualnih kurišč v gosteje poseljenih predelih doline, vendar problem še vedno ostaja in bo z dneva v dan večji.

Pri vseh naštetih problemih pa ugotovljamo, da najbolj onesnažujejo Šaleško dolino, pa tudi sosednje doline, SO₂ in drugi plini, na kar nas opozarjajo umirajoči gozdovi.

Še posebno zaskrbljujoče pa je, da so z ekološkimi problemi v Šaleški dolini povezani tudi zdravstveni problemi, saj kažejo podatki, da je število obolenj na 1.000 prebivalcev v velenjski občini daleč nad slovenskim povprečjem, da se povečuje število obolenj dihal, predvsem pri otrocih itd.

Vedno bolj spoznavamo, da je Titovo Velenje le navidez lepo mesto, sicer pa polno tehničnih, ekonomskih, ekoloških, socioloških, zdravstvenih, psiholoških in drugih problemov, ki jih z njimi čuti vsa Šaleška dolina in njeni prebivalci.

Pri obvladovanju vseh teh problemov v REK FLL ne stojimo križem rok, vendar so rešitve zaradi velikih problemov drage, denar, ki je za te namene

združen na ravni energetskega sistema, pa se zaradi potreb družbe po večjih količinah energije večinoma porabi za naložbe, ki povečujejo proizvodnjo.

Z navedenimi podatki sem želel opozoriti na velikost ekoloških problemov pri rudarjenju v Šaleški dolini, s poudarkom na problemih, ki so neposredna posledica rudarjenja. S tem pa ne želim manjšati problemov, ki so posledica pretvorbe energije v termoelektrarnah.

Predvsem želim poudariti, da je treba najprej obvladati sedanje ekološke probleme, tam, kjer jih pa še ni, pa jih moramo bolje predvideti kot dozdej in pravočasno ukrepati. Z navedenimi podatki sem želel opozoriti tudi na necelovito reševanje problemov, posledica česar je tudi enostransko reševanje ekološke problematike, kar pa gotovo ni v našem interesu.

Povsem jasno je, da brez energije ne bo šlo, pa tudi to, da vsako pridobivanje energije bolj ali manj vpliva na okolje. Če želimo boljše življenje v čistejšem okolju, bo nujno potrebno boljše gospodarjenje, in to takšno, ki bo spodbudilo razvoj novih tehnologij in proizvodnih odnosov ob čimmanjši porabi energije. To bo sicer zaostriло razmere pri nadaljnjih odločitvah o našem razvoju, menim pa, da samo pritiskanje na večje pridobivanje energije ni sprejemljivo. Treba bo odločnejše ukrepati za omejevanje potratne porabe energije ter bolj spodbujati energetsko varčnejše proizvodne programe.